

Kommittédirektiv

Ett mer ändamålsenligt genomförande av de EU-rättsliga kraven på vattenmiljö inom Natura 2000-områden

Beslut vid regeringssammanträde den 22 januari 2026

Sammanfattning

En särskild utredare ska se över hur de EU-rättsliga kraven på kvaliteten på ytvatten som utgör en del av eller påverkar vattenmiljön i ett Natura 2000-område kan genomföras på ett mer ändamålsenligt sätt än i dag. Syftet med uppdraget är att säkerställa att en verksamhet som påverkar vattenmiljön inom ett Natura 2000-område prövas mot rätt kravnivå.

Utredaren ska bl.a.

- ta ställning till hur de EU-rättsliga kraven på kvaliteten på ytvattenförekomster som utgör del av eller påverkar vattenmiljön i ett Natura 2000-område kan genomföras på ett mer ändamålsenligt sätt än i dag, så att de krav som följer av art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) och fågeldirektivet (2009/147/EG) inte utgör en del av miljökvalitetsnormen och så att det inte ställs mer långtgående krav än vad EU-rätten kräver, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2026.

Uppdraget att se över hur EU-rättsliga krav på vattenmiljö inom Natura 2000-områden kan genomföras på ett mer ändamålsenligt sätt

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten) föreskrivs bland annat att EU:s medlemsstater ska ställa de krav på vatten som behövs för att målen för skyddade områden som inrättats med stöd av annan EU-lagstiftning ska kunna nås (artikel 4.1 c). Bestämmelsen i artikel 4.1 c är införlivad i svensk lagstiftning. Det finns dock behov av att genomföra bestämmelsen på ett mer ändamålsenligt sätt än i dag.

Syftet med ramdirektivet för vatten är att bevara och förbättra vattenmiljön i grundvatten och ytvatten. Sverige har införlivat direktivet i den nationella lagstiftningen, genom i huvudsak miljöbalken (1998:808) och vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Syftet med ramdirektivet för vatten är enligt artikel 1 att upprätta en ram för skyddet av inlandsvatten, vatten i övergångszon, kustvatten och grundvatten. Det innebär bland annat att ytterligare försämringar ska hindras och att statusen hos akvatiska ekosystem och, när det gäller deras vattenbehov, även terrestra ekosystem och våtmarker som är direkt beroende av akvatiska ekosystem, ska skyddas och förbättras. Det innebär vidare att en hållbar vattenanvändning baserad på ett långsiktigt skydd av tillgängliga vattenresurser ska främjas, att ökat skydd och förbättring av vattenmiljön ska eftersträvas och att den ram som upprättas ska bidra till att mildra effekterna av översvämning och torka.

För att uppnå dessa syften föreskriver ramdirektivet för vatten ett systematiskt arbetssätt, med miljömål som anger vilken vattenkvalitet, och för grundvatten även kvantitet, som ska uppnås i medlemsstaterna vid en viss tidpunkt. Vidare föreskrivs ett system för övervakning, kartläggning och analys av vattenkvaliteten för att bedöma behovet av åtgärder för att nå miljömålen. I tillägg till kravet på att uppnå de miljömål som följer direkt av direktivet innehåller direktivet även en skyldighet för medlemsstaterna att ställa de krav på vatten som behövs för att målen i ett antal andra EU-rättsakter ska kunna nås (artikel 4.1 c, artikel 6 och bilaga IV i ramdirektivet för vatten). Två exempel på sådana rättsakter är direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och

habitatdirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet).

I Sverige uttrycks miljömålen som miljö kvalitetsnormer. En miljö kvalitetsnorm är en bestämmelse om hur miljön bör eller ska vara beskaffad i olika avseenden (olika kvalitetskrav) vid en viss tidpunkt (5 kap. 2 § miljöbalken). Miljö kvalitetsnormerna riktar sig till myndigheter och kommuner, som enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ansvarar för att de följs.

En miljö kvalitetsnorm ska enligt 4 kap. 4 § vattenförvaltningsförordningen fastställas så att den kvalitet på vattenmiljön som följer av artikel 4 i direktivet uppnås. När det är fråga om skyddade områden, som bland annat Natura 2000-områden, ska kvalitetskraven enligt 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen fastställas så att överensstämmelse uppnås med de mål och normer som gäller för sådana områden. Av detta följer att det kan bli nödvändigt att fastställa ytterligare kvalitetskrav, s.k. särskilda krav, som kompletterar de krav som följer av ramdirektivet för att uppnå och tillgodose de bevarandemål och skyddsintressen som gäller för ett skyddat område. Dessa särskilda krav utgör då en del av miljö kvalitetsnormen. Om de kvalitetskrav som följer direkt av ramdirektivet tillgodoser de bevarandemål och skyddsintressen som gäller för ett skyddat område, behöver miljö kvalitetsnormen inte kompletteras med ytterligare kvalitetskrav.

Kvalitetskraven för en vattenförekomst som utgör en del av eller påverkar vattenmiljön i ett Natura 2000-område eller ett annat skyddat område ska ange den kvalitet som vattenmiljön behöver ha för att berörda arter och livsmiljöer ska anses ha en gynnsam bevarandestatus. Vilka specifika åtgärder som behöver vidtas för att en verksamhet ska utformas och bedrivas på ett sätt som är förenligt med bevarandemålen för ett skyddat område bestäms först när den enskilda verksamheten prövas, till exempel i samband med tillståndsprövning.

För varje Natura 2000-område ska länsstyrelsen fastställa en bevarandeplan som beskriver områdets bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de ekologiska behov som behöver vara tillgodosedda för att de utpekade arterna och naturtyperna ska uppnå eller bibehålla gynnsam bevarandestatus. De länsstyrelser som är vattenmyndigheter behöver göra en bedömning av

om bevarandemålen i en bevarandeplan, och de ekologiska behov som följer av bevarandemålen, medför särskilda krav vid fastställandet av en miljökvalitetsnorm. För att de ekologiska behoven ska kunna beaktas som ett särskilt krav måste de kunna omhändertas av bedömningsgrunderna för de kvalitetsfaktorer som används inom vattenförvaltningen.

Det kan ofta vara svårt att översätta bevarandemålen för enskilda Natura 2000-områden till de bedömningsgrunder som används i vattenförvaltningen. Svårigheten ligger framför allt i att med tillräcklig precision fånga upp de ekologiska behov som behöver vara uppfyllda för att en livsmiljö eller art ska uppnå eller bibehålla gynnsam bevarandestatus. Denna svårighet gör att det finns en risk för att de särskilda kraven blir mer långtgående än vad som är motiverat för att bevarandemålen för ett enskilt Natura 2000-område ska kunna uppnås, vilket i sin tur kan få stora konsekvenser för enskilda verksamhetsutövare.

Arbetet med att integrera bevarandemålen för Natura 2000-områden i miljökvalitetsnormerna är resurskrävande för länsstyrelserna. En stor del av arbetet handlar om att uppdatera berörda bevarandeplaner så att dessa kan utgöra underlag för beslut om miljökvalitetsnormer för de vattenförekomster som utgör en del av eller som påverkar vattenmiljöer i Natura 2000-områden.

Parallellt med bestämmelserna om miljökvalitetsnormer finns i miljöbalken bestämmelser som har till syfte att säkerställa att verksamheter och åtgärder är förenliga med de EU-rättsliga kraven till skydd för Natura 2000-områden.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det finns behov av att genomföra artikel 4.1 c i ramdirektivet för vatten på ett mer ändamålsenligt sätt än i dag, som inte innebär att bevarandemålen för enskilda Natura 2000-områden genomförs genom miljökvalitetsnormer och så att det inte ställs mer långtgående krav än vad EU-rätten kräver och därigenom säkerställer att verksamheter prövas mot rätt kravnivå.

Utredaren ska därför

- analysera ändamålsenligheten i nuvarande regelverk för att uppnå överensstämmelse med mål och normer för skyddade områden i enlighet med artikel 4.1 c i ramdirektivet för vatten,

- analysera och ta ställning till hur de EU-rättsliga kraven på kvaliteten på ytvattenförekomster som utgör en del av eller påverkar vattenmiljön i ett Natura 2000-område kan genomföras på ett mer ändamålsenligt sätt än i dag, så att de krav som följer av art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet inte utgör en del av miljökvalitetsnormen och så att det inte ställs mer långtgående krav än vad EU-rätten kräver, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska redovisa konsekvenserna av sina förslag i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Som en del av konsekvensutredningen ska utredaren redovisa förslagens konsekvenser för länsstyrelserna och andra berörda myndigheter, berörda verksamhetsutövare samt konsekvenserna för berörda verksamheter. En miljöbedömning av förslagen ska redovisas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska ha en nära dialog med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Utredaren ska även föra en dialog med Miljötillståndsutredningen (KN 2023:02). Vidare ska utredaren inhämta synpunkter från andra berörda myndigheter, samt berörda bransch- och intresseorganisationer.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2026.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)